

MA-seminaari 2

Maisterin tutkinnon opinnäyteseminaari
2023-2024

Seminaari 2:n aikataulu

SYKSY 2022

11.9. klo 15.15-17

- Seminaarin aloitus
- Tehtävä seuraavalle kerralle

25.9. klo 15.15-17

- Metodit ja metodologia 1
- Tehtävä seuraavalle kerralle

23.10. klo 15.15-17

- Metodit ja metodologia 2
- Tehtävä seuraavalle kerralle

13.11. klo 15.15-17

- Lähdemateriaali, lähteiden etsiminen ja niiden merkitseminen
- Tehtävä seuraavalle kerralle

27.11. klo 15.15-17

- Argumentointi
- (Mahdollisuus opinnäytteen vaiheen esittelemiselle)

KEVÄT 2023

29.1. klo 15.15-17

- Kirjoittamisen eri tyylit
- Opinnäytteen rakenne
- Opinnäytteen vaiheen esittely (1 hlö)
- Intensiiviviikon ennakkotehtävän antaminen (dl 27.2.)

19.2. klo 15.15-17

- Kirjoitusprosessin järjestäminen ja ajankäyttö
- Mahdolliset kysymykset ennakkotehtävistä
- Opinnäytteen vaiheen esittely (1 hlö)

4.- 8.3.2024 (vko 10)

Intensiiviviikko

EDELLINEN KOTITEHTÄVÄ

- Mieti työllesi teoreettista viitekehystä. Millaiseen laajempaan aihepiiriin ja keskusteluun työsi liittyy ja millaisesta kirjallisuudesta voisit saada tukea omassa työssäsi? Mieti, millaisilla asiasanoilla voisit löytää työsi kannalta relevanttia kirjallisuutta ja tee niillä tietokantahakuja. Valitse hakujen tuloksista 2-5 julkaisua, joita saattaisit voida käyttää lähteinä työssäsi.
- **PALAUTA KOTITEHTÄVÄ KIRJALLISENA**
MyCourses-alustan kansioon, DL perjantai 10.11.

UUSI KOTITEHTÄVÄ

1. Lue MyCoursesista Kimmo Svinhufvudin teksti *Lue tehokkaasti* kirjasta *Gradutakuu* (2015)

- Valmistaudu kertomaan tekstin herättämistä ajatuksista.

2. Tee kirjoitusharjoitelma (½-1 s.), johon sisältyy vähintään kaksi lähdeviittausharjoitusta, ja kokoa lähdeluettelo keräämistäsi lähdemateriaaleista.

- Valitse toisesta tekstistä yhden lauseen suora sitaatti ja merkitse siihen lähdeviite.
- Tee toisesta tekstistä vähintään kahden lauseen parafraasi ja merkitse siihen lähdeviite.
- Tee lähdeluettelo käytetyistä materiaaleista.

Lähteiden käyttäminen opinnäytteessä

MA-seminaari 10.10.2022

Lähteiden käyttämisestä

- Aineisto ja lähde ovat tutkimuksessa eri asioita.
- Tutkimusaineistot ovat tutkimustyön kohteena.
- Lähteet tai lähdeaineistot ovat keskustelukumppaneita, referenssejä tai tiedonlähteitä.
- Lähteiden käyttäminen liittyy tutkimuksen osaksi laajempaa, tieteen- tai taiteenalalla käytävää keskustelua. Tulokset kytkeytyvät tämän keskustelun kautta aikaisempiin tuloksiin.
- Lähdeluettelo kertoo mm. tutkimuksen yhteydestä (tai sen puutteesta) ajankohtaiseen tietoon, teoksiin tai tapahtumiin.
- Lähteiden tulee olla suhteessa aiheeseen ja tutkimustehtävään, ei tutkimukseen "pakotettuja".

- Hyvä tieteellinen teksti perustuu yleensä luotettaviin, alkuperäisiin lähteisiin, jotka lukijan on helppo saada haltuunsa.
- Lähteiden valinnassa on käytettävä harkintaa, lähdekritiikkiä.
- Luotettavuuden arvioinnissa täytyy miettiä mm. seuraavia asioita:
 - Onko kirjoittaja alalla tunnettu/tunnustettu henkilö?
 - Onko julkaisukanava (esim. kustantaja) arvovaltainen tai muuten uskottava?
 - Kuinka vanha julkaisu on -> Onko tieto vielä ajankohtaista?
 - Luotettavimpia lähteitä ovat arviointikäytännön läpikäyneet julkaisut.
- Myös oppikirjat ovat yleensä luotettavia, vaikka ne ovatkin harvoin alkuperäisiä lähteitä.
- Erilaiset raportit, tekniset manuaalit, yleistajuiset kirjoitukset tai alemman asteiset opinnäytetyöt ovat vähemmän suositeltavia.
- Netistä löytyvään materiaaliin on syytä käyttää erityisen tarkkaa lähdekritiikkiä

- Vaikka tieteellisesti pätevimmät lähteet ovat yleensä läpäisseet vertaisarvioinnin, lähteenä voi toimia myös muu materiaali, kuten esityksen käsiohjelma, puhelinkeskustelu tai taide ja design eri muodoissaan
- Lähteiden kanssa voidaan olla joko samaa tai eri mieltä. Lähteistä voi hakea tukea omille ajatuksille tai vaihtoehtoisesti niihin voi suhtautua kriittisesti, mutta lähteen käyttämiseen on aina oltava perusteltu syy.
- Oma ja toisen ajattelu on erotettava selkeästi toisistaan
 - Lähteet, joihin viitataan, tulee sekä osoittaa tekstistä lähdeviitteillä ja mainita lähdeluettelossa.

Lähdemateriaalin etsiminen

- Lähteiden etsimisen voi aloittaa asiasanahauilla suomalaisten yliopistojen palveluista
 - Primo (Aalto)
 - Arsca (Taideyliopisto)
 - Helka ja Helda (Helsingin yliopisto)
- Aallon oppimiskeskus (kirjasto) tarjoaa runsaasti opastusta tiedonhakuun:
<https://libguides.aalto.fi/home>
- Opinnäytteen tekijän on mahdollista saada oppimiskeskuksesta myös henkilökohtaista tiedonhaun ohjausta:
<https://libguides.aalto.fi/c.php?g=581759&p=4016788>

Ohjeita lähdeviitteiden ja lähdeluettelon merkitsemiseen

Koonnut Camilla Nenonen

Lähteet:

Helsingin yliopiston kielitoimisto. 2016. *Kielijelppi*.

Aalto-yliopiston oppimiskeskus. 2018. *Tieteellinen viittaaminen: Lähdeluettelon laatiminen*

Järvinen, Hanna. *Tutkimuksen rakenne- ja viittausopas*. Teatterikorkeakoulun materiaalia.

Svinhufvud, Kimmo. 2015/2009. *Gradutakuu*

Tarkemmat tiedot lähteistä lopussa

Sisältö – pääotsikot

Lähteeseen viittaaminen	3
Suorien lainausten käyttö	6
Lähteen referoiminen omin sanoin	9
Lähdeviitejärjestelmät	11
Tekstiviitteen merkitseminen nimi-vuosijärjestelmällä	12
Toissijaiset lähteet	23
Pisteen paikka tekstiviitteessä	24
Yleisiä lyhenteitä	27
Lähdeluettelo	28
Vinkkejä	45
Lisätietoa viittaamisesta ja lähteiden käytöstä	46
Tässä materiaalissa käytetyt lähteet	47

Lähteeseen viittaaminen

- Tieteellisessä kirjoittamisessa käydään vuoropuhelua aikaisemman tutkimuksen ja kirjoittajan oman ajattelun välillä
- Käytetyt lähteet voivat olla mm. kommentoinnin kohteita, taustatiedon lähteitä tai vertailukohtia
- Omat ja jonkun toisen ajatukset täytyy erottaa selkeästi toisistaan
- Lähdeviitteen tarkoitus on antaa lukijalle tieto, mistä alkuperäinen ajatus löytyy ja ohjata katsomaan tarkka tieto lähdeluettelosta

Lainaamisen perusohjeet

- Kaksi tapaa viitata
 - Sitaatti eli suora lainaus
 - Parafraasi eli lähteen referoiminen omin sanoin
- Tärkeintä on erottaa omat ja lainatut ajatukset toisistaan
- On merkittävä lähdeviitteet ja koottava käytetyistä lähteistä lähdeluettelo
- On mietittävä, miten lähdettä referoi
- Tieteellisessä tekstissä jokainen lainaus tulee sitoa kirjoittaman omaan tekstiin
- Jotta lähdeaineisto muodostuisi sujuvaksi osaksi omaa tekstiä, täytyy lähdeajatukset valita ja sovittaa omaan tekstiin mielekkäästi
- Peräkkäiset, perustelemattomat lähdekatkelmat eivät ole suositeltavia missään töissä

- Lähdettä täytyy lainata oikein
- Tietoa ei saa irrottaa asiayhteydestä niin, että se näyttäytyy alkuperäisestä poikkeavassa valossa, esim. sanoa varmaksi jos alkuperäisessä lähteessä ei näin tehdä
- On syytä muodostaa synteesi muualta lainatusta ja omista ajatuksista, jotta lainattu aidosti palvelisi omaa tekstiä
- Esimerkki

Vos-teatteriverkosto takaa toimintamahdollisuuksia ja tarjoaa työtä myös sen ulkopuolella oleville freelancereille (Lavaste ym. 2015, s. 251). Myös omat kokemukseni tukevat tätä näkemystä, sillä olen freelancerina usein työllistynyt keikkaluontoisesti vos-rahoitusta saavaan teatteriin.

Suorien lainausten käyttö

- Suora lainaus eli sitaatti on alkuperäisestä tekstistä sellaisenaan, sanamuotoineen lainattu
- Suoraa sitaattia voi käyttää seuraavissa tapauksissa:
 - Asia on alkuperäisteoksessa sanottu harvinaisen ytimekkäästi
 - Sitaatissa esitetyissä ajatuksissa, varsinkin niitä ilmaisevassa terminologiassa on jotain, mitä halutaan kommentoida
- Suorille lainauksille on tekstissä tarvetta varsin harvoin; ne saattavat antaa kuvan, että kirjoittaja on epäitsenäinen tai puhuu "suulla suuremmalla"
- Jos sitaatteja käyttää, on syytä noudattaa seuraavia ohjeita:
 - Sitaatin on oltava lyhyt
 - Sitaatin on oltava sanatarkka
 - Sitaatin alkuperä osoitetaan lähdeviitteellä, jossa on mainittava myös sivunumero

- Sitaatti erotetaan muusta tekstistä lainausmerkeillä:

"Teatterialalla jokainen kehittää oman käyttöteoriansa ja käsitteistönsä puhuakseen työstään."
(Lavaste 2015, s. 25.)

- Virkkeen päättävä piste tulee lainausmerkkien sisään

- Jos erityisen painavasta syystä käyttää yli kolme riviä pitkää sitaattia, teksti sisennetään omaksi kappaleekseen ja rivivälit tihennetään
- Sisennys korvaa lainausmerkit
- Esimerkiksi:

Jussi Sorjanen (Teatteri & Tanssi + Sirkus 1/16) on kirjoittanut monen vapaan kentän teatterintekijän suhteesta instituutioihin kuvaavasti:

Me suhtaudutaan vos-teattereihin katkeransuloisesti. Me kadehditaan niitä massiivisista resursseista ja muhkeista kuukausipalkoista, mutta halveksitaan niiden tuottamaa teatteria. Välillä vossien kanssa voi bailata ja tehdä yhteistyötä, mutta sitten otetaan etäisyyttä, ettei ne luule liikoja tai naura meille. Pussailla saa, mutta housut pidetään jalassa. Illaksi kotiin.

Vaikka Sorjasen teksti onkin mustavalkoinen, on siinä mielestäni...

Lähde: Helsingin yliopiston kielitoimisto. 2016. *Kielijelppi* sekä Järvinen, Hanna. *Tutkimuksen rakenne- ja viittausopas*

Lähteen referoiminen omin sanoin

- Kun lähdettä referoidaan omin sanoin, käytetään parafraaseja
- Suoria lainauksia suositeltavampi tapa
- Päämäärä on tiivistää lähdetekstistä valitut keskeisimmät kohdat ja maastouttaa ne luontevaksi osaksi omaa tekstiä
- Muutaman sanan muuttaminen alkuperäisestä tekstistä ei ole vielä riittävää, vaan referoitava ajatus on yritettävä sanoa omin sanoin
- Jokaisen lainatun ajatuksen perään on merkittävä lähdeviite
 - Lähdeviitteitä ei merkitä nippuna kappaleen loppuun
- Jos tekstissä lainattu ajatus on peräisin useammasta lähteestä, ne kaikki voi merkitä samaan lähdeviitteeseen
 - Ei ole kuitenkaan mielekästä kasata samaan viitteeseen lähteitä itsetarkoituksellisesti

- Esimerkki:

Lavaste ym. (2015, s. 246-277) esittävät kymmenen keinoa, joilla suomalainen teatterikenttä voi pysyä elinvoimaisena. He mm. kannattavat vos-verkoston säilyttämistä, mutta toisaalta vapaan kentän toimintamahdollisuuksien kehittämistä. Myös tuottajaosaamisen kehittäminen...

- Lähteeseen suhtautumisen voi osoittaa viittaamalla referoitavan puhe- tai ajattelutoimintoihin eri ilmauksin

- Esimerkiksi *ehdottaa, väittää, jatkaa, kirjoittaa, arvioi, usko, epäilee, aloittaa, lopettaa*

- Huomioi, että asennoituminen referoitavaan tekstiin muuttuu sanavalinnasta riippuen

Lähdeviitejärjestelmät

- Lähdeviitteiden merkitsemiseen on olemassa lukuisia eri viittausjärjestelmiä
- Järjestelmiin voi halutessaan tutustua mm. Aalto-yliopiston oppimiskeskuksen sivuilla

<https://libguides.aalto.fi/c.php?g=410672&p=2796518>

- Aalto ARTS suosittelee opinnäytteissä nimi-vuosijärjestelmän käyttöä

<https://libguides.aalto.fi/c.php?g=410672&p=2798416>

- Lähteiden merkitsemisen tyyliässä on tärkeää noudattaa johdonmukaisesti samaa valittua tapaa koko työn läpi

Tekstiviitteen merkitseminen nimi- vuosijärjestelmällä (Harvardin järjestelmä)

- Esimerkki:

Vos-verkosto on elintärkeä resurssi jokaiselle suomalaiselle teatteriammattilaiselle (Lavaste 2015, s. 22).
- Tekstiviite tulee aina sulkeisiin ja siihen merkitään
 - Tekijän sukunimi tai tekijöiden sukunimet
 - Julkaisun painovuosi
 - Sivunumero(t)
- Julkaisuvuosi erotetaan sivunumeroista pilkulla. S-kirjain ennen sivunumeroa ei ole välttämätön.
- Sivunumerot merkitään aina suoriin lainauksiin tai kun viitataan kuvaan, taulukkoon tai yksityiskohtaiseen tietoon
- Sivunumeroita ei tarvitse merkitä kun viitataan laajasti koko teokseen tai tutkimukseen tai jonkun tutkimuksiin yleisesti

- Huom! Artikkeleihin viitattaessa tekstiviitteeseen tulee aina **tekstin kirjoittaja**, ei sen julkaisun toimittaja, jossa artikkeli on julkaistu.
- Jos referoitavan nimi mainitaan jo itse leipätekstissä, lähdeviite laitetaan heti nimen jälkeen, eikä nimeä enää toisteta lähdeviitteessä

Lavaste (2015, s. 22) esittää, että resurssina vos-verkosto on elintärkeää jokaiselle suomalaiselle teatteriammattilaiselle.

- Jos tekijöitä on kaksi, sulkeiden sisässä nimien välissä käytetään & -merkkiä
(Lavaste & Rautavuoma 2015, s. 11)
- Varsinaisessa tekstissä käytetään ja-sanaa
Lavaste ja Rautavuoma (2015, s. 11) ehdottavat, että...
- Nimet ilmoitetaan siinä järjestyksessä, kuin ne ovat teoksen tiedoissa (esim. kirjan kannessa, artikkelin alussa, työryhmän/teoksen esittelyssä)
- Jos tekijöitä on useampi kuin kaksi, merkitään ensimmäinen ja seuraavat korvataan merkinnällä "et al." tai suomeksi "ym."

Taiteellis-tuotannollisilla ratkaisuilla on merkitystä uusien työtapojen syntymisessä (Lavaste ym. 2015, 9).

- Jos viitataan saman tekijän samana vuonna ilmestyneisiin eri julkaisuihin, ne erotetaan toisistaan vuosiluvun jäljessä olevalla pienellä kirjaimella
- Jos ei käytetä sivunumeroita, väliin tulee pilkku

(Kuoppala 2010, 2013a, 2013b)

- Jos käytetään sivunumeroita, väliin tulee puolipiste

(Kuoppala 2010, 46; 2013a, 78; 2013b)

- Kun viitataan useampaan kuin yhteen julkaisuun, nimet erotetaan toisistaan puolipisteillä

(Kuoppala 2018, 68; Vanhala 2011, 26)

- Jos julkaisulla ei ole tekijää, viitataan julkaisuun sen nimellä ja julkaisuvuodella

(Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014)

E-kirjat

- E-kirjoihin viitataan kuten painettuihin kirjoihin

(Svinhufvud 2015, 249)

- E-kirjoissa ei aina ole sivunumeroita (esim. lukulaitteella luettaessa)
 - Tällöin voi käyttää esim. luvun/alaluvun/kappaleen numeroa osoittamaan, mistä käytetty asia on otettu

(Virtanen 2018, luku 5.1)

- E-kirjoihin viittaamisesta löytyy useita ohjeita – tärkeintä on käyttää valitsemaansa tapaa johdonmukaisesti

Verkkosivuihin viittaaminen

- Pääasiallisesti samat säännöt pätevät kuin edellä
- Jos lähteellä on henkilötekijä viitataan normaalisti nimellä ja vuosiluvulla
- Jos kyseessä on kollektiivijulkaisu, josta vastaa jokin organisaatio, voidaan viitteeksi merkitä sen tiedot

(Kansaneläkelaitos 2015)

- Jos tätäkään tietoa ei ole saatavilla, käytetään julkaisun tai sivuston nimeä ja vuosilukua
 - **Ei nettisivun osoitetta tekstiviitteeseen!**
- Nettilähteet kannattaa myös tallentaa itselleen, sillä niiden säilyminen verkossa on epävarmaa
- Dokumentit on hyvä säilyttää itsellään mahdollista myöhempää tarkistusta varten

Haastattelut ja luennot

- Mahdollisuuksien mukaan noudatetaan esiteltyjä käytäntöjä
- Haastattelussa ja luennessa merkitään tekstiviitteeksi henkilön nimi ja haastattelu/luentopäivämäärä

(Vasara 4.3.2017)

Jutut sanoma- tai aikakauslehdissä

- Huom! Tieteellisiin artikkeleihin viitataan kuin kirjoihin
- Muista lehtijutuista ilmoitetaan yleensä kirjoittajan lisäksi lehden nimi ja ilmestymispäivämäärä

(Sorjanen, Teatteri & Tanssi + Sirkus 1/16)

- Yleisiin uutisiin voidaan viitata vain lehden nimellä ja ilmestymispäivämäärällä

(HS 5.5.2018)

Esitykset, elokuvat, taideteokset

- Tekstiviitteenä taideteoksesta ilmoitetaan yleensä *teoksen nimi* ja julkaisu/ensi-iltavuosi
 - Ei pilkkua näiden väliin
- Elokuvissa voi viitata myös tiettyyn kohtaan minuuttimääränä teoksen alusta

(*Tyhjiö*_2018, 12:00)

- Useimmiten teoksen nimi mainitaan jo leipätekstissä, jolloin sitä ei mainita uudestaan viitteessä

Teoksessaan *The Space* (2018) koreografi Liisa Pentti...

Televisio-ohjelmat

- Yleensä televisio-ohjelmista mainitaan tekstiviitteessä *ohjelman nimi* sekä jaksonumero tai esityspäivämäärä
- Tietyn kohdan ohjelmasta voi lisäksi ilmoittaa minuutteina ohjelman alusta

Koreografi Mirsi Monni (*Kootut askeleet* 7/20, 1:15-1:20) kiteyttää mielestäni hyvin...

(*A-studio* 3.4.2019)

Toissijaiset lähteet

- Aina olisi suotavaa viitata vain sellaisiin lähteisiin, jotka on itse nähnyt ja joista on tiedon ottanut
- Alkuperäisestä lähteestä näkee, minkälaisessa kontekstissa tieto on
 - Onko esim. kyse laajan teoksen yhdestä sivuhuomiosta vai kokonaisesta aihetta käsittelevästä artikkelista
- Jos kuitenkin joutuu turvautumaan toissijaiseen lähteeseen, on tuotava esiin, että kyseessä on toissijainen lähde
- Toissijaiseen lähteeseen viittaamiseen on useita eri tapoja, esim:

Rautiaisen väitöskirjan mukaan suurin taiteellinen vapaus on kiinteän rahoituksen piirissä olevilla organisaatioilla (Lavaste 2015, 23).

- Esimerkissä viitteen tekijä on perehtynyt Lavasteen tekstiin. Rautiainen on tiedon alkuperäinen lähde, jonka väitöskirjaan Lavaste on viitannut.

Pisteen paikka tekstiviitteessä

- Tekstiviitteet erotetaan muusta tekstistä kaarisulkeilla
- On tärkeää tehdä ero sen välille, sisältyykö lähdetietoa vain välittömästi viitettä edeltävään virkkeeseen vai virkettä pidempään jaksoon

- Jos viite koskee vain edellistä virkettä, tekstiviite tulee virkkeen sisään ja piste sulkujen ulkopuolelle

Teatteri on toisille ensisijaisesti työpaikka, kun taas toisille se edustaa taiteellisten haaveiden toteutumisympäristöä (Lavaste 2015, 21).

- Jos viite koskee virkettä pidempää tekstijaksoa, tekstiviite muodostaa oman virkkeensä ja piste tulee sulkujen sisäpuolelle
- Piste laitetaan myös ennen sulkeita

Teatteria instituutiona voi lähestyä monin tavoin. Toisille teatteri on ensisijaisesti työpaikka. Toisille se taas näyttäytyy uudistuvana taiteenlajina, omien taiteellisten haaveiden toteutumisalustana. (Lavaste 2015, 21.)

- Tärkeää on tällöin myös tuoda esiin, mistä lainattu osuus tekstissä alkaa

Yleisiä lyhenteitä

ks. = katso

esim. = esimerkiksi

vrt. = vertaa

ibid. = ibidem, sama (aivan täsmälleen sama kuin edellisessä viitteessä)

op.cit. = oper citato, edellä mainitussa lähteessä (esimerkiksi toisella sivulla)

pass. = passim, sieltä täältä (kun asiaa käsitellään ajoittain esimerkiksi sadan sivun aikana – sivunumeroiden merkintä on silti toivottavaa)

s.a. = sine anno, ilman vuotta (kun julkaisu- tai painovuotta ei ole liitetty teokseen)

s.l. = sine loco, ilman paikkaa (kun julkaisusta puuttuu paikkatieto)

s.n. = sine nominem, ilman tekijän nimeä, vastaa olennaisesti lyhennettä anon. anon. =
anonyymi, julkaistu ilman tekijän nimeä

pseud. = pseudonyymi, julkaistu toisella tekijänimellä tai nimimerkillä

signum = arkistoyksikön paikkamerkki

Lähdeluettelo

- Lähdeluettelossa luetellaan tekijän sukunimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä työssä käytetyt lähteet, joihin on viitattu tekstissä
- Lähdeluettelo on kirjoitelman lopussa ennen liitteitä
- Lähdeluetteloä silmäilemällä lukija löytää lisää asiaan liittyviä lähteitä ja pääsee eteenpäin, mikäli kiinnostui aiheesta
- Lähdeluettelon käytännöllinen tehtävä on kertoa lähteestä tiedot, joiden perusteella lähde on mahdollista löytää
- Samalla kirjoittaja osoittaa, että kirjoitelmassa käytetyt lähteet ovat olemassa
- Tietojen merkitsemisessä lähdeluetteloön on hieman eri käytäntöjä ja tietojen järjestys saattaa vaihdella
 - Valitse itsellesi luontevalta tuntuva tapa ja noudata sitä johdonmukaisesti

- Jos lähteitä on hyvin paljon, erityyppiset lähteet voi jaotella lähdeluettelossa omien otsikoidensa alle
 - Painetut lähteet (esim. kirjat, artikkelit, lehtijutut)
 - Painamattomat lähteet (esim. julkaisemattomat opinnäytteet)
 - Sähköiset lähteet (nettisivut)
 - Muut lähteet (esim. esitykset, elokuvat)
 - Kuvalähteet (kaikki käytetyt kuvat)
- Lähdeluettelon perään voi halutessaan laatia myös kirjallisuusluettelon
- Kirjallisuusluetteloon merkitään opinnäytteen aiheeseen liittyvä aineisto, johon tekijä on perehtynyt työtä tehdessään, mutta johon ei kuitenkaan ole työssä varsinaisesti viitattu

Kirja

- Yhtenäinen merkintätapa, oli kyseessä sitten romaani tai akateeminen tutkimus
- Merkitään (yksi mahdollinen tapa):

Tekijä(t), toimittaja(t). Julkaisuvuosi. *Julkaisun nimi*. Mahdollisen suomentajan nimi. Painos, jos useita. Mahdollinen julkaisusarja ja numero. Painopaikka: kustantaja.

Svinhufvud, Kimmo. 2016. *Gradutakuu*. Helsinki: Art House.

- E-kirjoihin viitataan pääosin kuten painettuihin kirjoihin. Mukaan lisätään maininta, että kyse on e-kirjasta sekä mistä kirja on saatavissa

Tekijä(t), toimittaja(t). Julkaisuvuosi. *Julkaisun nimi*. (E-kirja). Mahdollisen suomentajan nimi. Mahdollinen julkaisusarja ja numero. Kustantaja. Palvelu tai sivusto, josta kirja on peräisin.

Svinhufvud, Kimmo. 2016. *Gradutakuu*. (E-kirja). Art House. Saatavissa: Elisa Kirja.

Tieteellinen artikkeli julkaisussa

- Merkitään (yksi mahdollinen tapa):

Tekijä(t). Julkaisuvuosi. Artikkelin nimi. Mahdollisen suomentajan nimi. Koko teoksen toimittaja(t) (toim.). *Koko teoksen nimi*. Mahdollinen julkaisusarja ja numero. Painopaikka: Kustantaja, sivut joilla artikkeli teoksessa on.

Bresler, Liora. 2011. Taiteen visuaalisuus ja pedagoginen voima. Suom. Eeva Anttila. Teoksessa Eeva Anttila (toim.). *Taiteen jälki: Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä*. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 40. Helsinki: Teatterikorkeakoulu, 174-179.

Tieteellinen artikkeli lehdessä

- Merkitään (yksi mahdollinen tapa):

Tekijä(t). Julkaisuvuosi. *Artikkelin nimi*. Lehden nimi numero/vuosikerta, sivut joilla artikkeli lehdessä on.

Astala, Lauri 2004 *Tila, paikka ja läsnäolo*. Taide 5/04, 14-19.

Juttu sanoma- tai aikakauslehdessä

- Merkitään (yksi mahdollinen tapa):

Tekijä(t). Julkaisuvuosi. *Artikkelin nimi*. Lehden nimi numero/vuosikerta tai päivämäärä, sivut joilla artikkeli lehdessä on.

Turpeinen, Isto. 2011. *Tanssinopetuksen poikakoodi*. Tanssi 1/11, 29.

Rantala, Riku. 2014. *Suomen tärkein nähtävyys on huoltoasema*. Helsingin Sanomat 24.11.2014, D4.

Julkaisemattomat opinnäytteet

- Merkitään (yksi mahdollinen tapa):

Tekijä. Vuosiluku. *Opinnäytteen nimi*. Opinnäytetyön tyyppi. Laitos, linja tai vastaava, Oppilaitoksen nimi.

Finell, Eerika. 2005. *Kansallista identiteettiä kartoittamassa – Kansalliset symbolit ja niihin liittyvät muistot ja tunteet*. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalipsykologian laitos, Helsingin yliopisto.

Haastattelut

- Merkitään (yksi mahdollinen tapa):

Haastateltavan nimi. Haastateltavan asema. Haastattelun päivämäärä, paikka. Haastattelijan nimi.

Vasara, Veijo. Puuseppämestari. Haastattelu 23.11.2017, Helsinki. Haastattelija Keijo Kuikka.

- Huom! Mikäli kyseessä on sähköpostihaastattelu on se mainittava erikseen ja tällöin paikkatietoa ei tarvita.

Kikka, Kari. Näyttämömestari. Sähköpostihaastattelu 25.4. ja 31.6.2018. Haastattelija Keijo Kuikka.

Nettilähteet

- Sivun osoitteena olisi hyvä pyrkiä ilmaisemaan pysyvä osoite (ns. permalink) sekä päivämäärä, jolloin sivuun on viitattu
- Merkitään (yksi tapa):

Tekijä tai julkaisusta vastaava instituutio (jos selkeästi esillä). Julkaisuvuosi (jos sivu on päivätty). *Sivuston nimeke tai otsikko*. Sivuston nimi ja tyyppi. Permalink tai url. Viittauspäivämäärä.

Helsingin yliopiston kielikeskus. 2016. *Lähteeseen viittaaminen*. Kielijelppi.
<https://blogs.helsinki.fi/kielijelppi/lahteeseen-viittaaminen/>. Viitattu 3.4.2019.

Luennot

- Merkitään (yksi mahdollinen tapa):

Luennoitsijan nimi. Vuosiluku. Luennon nimi. Luennon paikka, päivämäärä.

Vasara, Veijo. 2015. *Vasara lavastajan työkaluna*. Luento Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulussa, Espoo, 13.5.2015.

Teatteri- tai tanssiesitykset yms.

- Lähdeluetteloon merkittävät tiedot riippuvat siitä, mikä kyseisessä teoksessa on keskeistä tutkimusaiheelle
 - Jos fokuksessa on esityksen visuaalisuus, on olennaista merkitä kaikki siihen liittyvät tekijät
 - Jos taas työssä käsitellään näyttelijäntyötä ko. esityksessä, on näyttelijöiden luetteleminen olennaista
- Mikäli tutkimus koskee useampaa saman teoksen versiota, kuten eri ajankohtina esitettyä näyttämöteosta, esitykset tulee eritellä viitteissä esitysajankohtien avulla
- Nauhoitteet erotellaan aina live-esityksistä

- Näyttämöteoksista merkitään esim. (yksi tapa):

Teoksen nimi. Tekijät, ainakin mahdollisen tekstin kirjoittaja ja ohjaaja/koreografi, sekä muut tekijät tarpeiden mukaan (lavastaja, puku-, ääni-, valo- ja videosuunnittelijat, esiintyjät). Ensi-ilta päivämäärä. Esityspaikan nimi, esityspaikkakunta. Esityspäivämäärä, mikäli viitataan juuri jonain tiettyinä päivänä nähtyyn esitykseen.

Onnellisuuden tasavalta. Teksti Martin Crimp. Ohjaus: Minna Leino. Lavastus: Kati Lukka. Ensi-ilta 16.9.2015. Suomen Kansallisteatteri, Helsinki.

Tavallisuuden aave, esitystallenne. Käsikirjoitus ja ohjaus: Saara Turunen. Ensi-ilta 19.2.2016. Q-teatteri, Helsinki. Tallennettu 16.4.2016.

Elokuvat, dokumentit

- Elokuvamateriaaliin pätevät samat ohjeet kuin live-esitykseen viitatessa
 - Olennaiset tekijätiedot vaihtelevat tapauskohtaisesti, mutta ainakin ohjaaja ja käsikirjoittaja sekä tuottaja on syytä mainita
- Merkitään (yksi tapa):

Elokuvan nimi. Vuosi. Käsikirjoittaja. Ohjaaja. Muut tekijät tarpeen mukaan. Tuotantoyhtiö / tuottaja.

Pulp Fiction. 1994. Käsikirjoitus: Quentin Tarantino & Roger Avary. Ohjaus: Quentin Tarantino. Miramax Films / tuottaja: Lawrence Bender.

Radio- ja televisio-ohjelmat

- Radio- ja televisio-ohjelman olennainen tieto on ohjelman esityspaikka ja -ajankohta
- Sarjojen kohdalla myös kausi- ja jaksonumerointi saattaa olla tärkeää
- Tekijätiedoissa toimitaan kuten elokuvien kohdalla
- Merkitään (yksi tapa):

Sarjan tai ohjelman nimi. Jaksonumero: Jakson otsikko. Tarpeelliset tekijätiedot. Tuotantoyhtiö, esityskanava Esitysjankohta.

Kootut askeleet. 7/20: Kirsi Monni. Grape Productions, YLE Teema 28.4.2009.

Valokuvat ja muut kuvateokset

- Kirjasta tai artikkelista peräisin olevista kuvista merkitään (yksi tapa):

Tekijä. Julkaisuvuosi. *Teoksen nimi*. Kokoelma tai lähde-teos. Lähde-teoksen tiedot ilmoitetaan kuten vastaavan lähteen tiedot. Sivunumero, jolla kuva teoksessa on.

Esko Männikkö. 1995. *Ylitornio*, osa valokuvapanoraamasta. Teoksessa *Aavan meren tällä puolen*. Jaukkuri, Maaretta & Kuutti, Tuija (toim.) Nykytaiteen museon julkaisuja 45/1998. Helsinki: Nykytaiteen museo Kiasma, 164.

- Netistä peräisin olevista kuvista merkitään (yksi tapa):

Tekijä. Julkaisuvuosi. Teoksen nimi. Permalink tai url. Viittauspäivämäärä.

Pekka Turunen. 2013. *Juva*. Sarjasta Greetings from Finland. Saatavissa:
http://www.hiilinielu.fi/Turunen/portfolios/Sivut/Greetings_from_Finland.html#9. Viitattu
23.2.2015.

Julkaisemattomat valokuvat (esim. stillkuvat ELOn harjoituselokuvista)

- Olennaista on ilmoittaa
 - Kuvaaja
 - Vuosiluku
 - Esitys/elokuva/tms, josta kuva on
 - Kuka tai keitä kuvassa esiintyy
 - Tarpeen mukaan muita tekijöitä, esim. lavastaja, pukusuunnittelija

Vinkkejä

- Vinkit kirjasta *Gradutakuu* (Svinhufvud 2015/2009)
- Ensimmäistä versiota kirjoittaessa tekstiin voi hyvin sisällyttää paljon suoria lainauksia ja muuttaa niitä myöhemmin parafraaseiksi
- Mikäli muokkaat lainauksesi heti parafraasiksi, voi olla hyödyllistä pitää myös suora lainausta tekstissä mukana jonkin aikaa ja poistaa se vasta myöhemmin
 - Kirjoitusprosessin edetessä et näin unohda, mitä alkuperäisessä lähteessä tarkasti sanottiinkaan
- Merkitse lähteen kaikki tiedot ja viitteiden sivunumerot muistiin heti kun käytät lähdettä
- Lähteiden etsiminen jälkikäteen on valtavasti työläämpää kuin niiden merkitseminen muistiin heti
- Merkitse lähteet lähdeluetteloön johdonmukaisesti samoja käytäntöjä noudattaen

Lisätietoa viittaamisesta ja lähteiden käytöstä

- Aalto-yliopiston oppimiskeskus: Tieteellinen viittaaminen (netissä)
- Helsingin yliopiston kielikeskus: Kielijelppi (netissä)
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15.uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
 - Useita eri painoksia ja painovuosia

Tässä materiaalissa käytetyt lähteet

Painetut lähteet

Lavaste, Saana, Rautavuoma, Saara & Sirén, Kati. 2015. *Avoin näyttämö – Käsikirja teatterin uudistajille*. Tampere: Teatteri 2.0.

Sorjanen, Jussi. 2016. *Tähtäimessä tonttimaan ja patsaspaikka?* Teatteri & Tanssi + Sirkus 1/16, 19.

Svinhufvud, Kimmo. 2016. *Gradutakuu*. Helsinki: Art House.

Painamattomat lähteet

Järvinen, Hanna. *Tutkimuksen rakenne- ja viittausopas*. Teatterikorkeakoulun materiaalia.

Sähköiset lähteet

Aalto-yliopiston oppimiskeskus. 2021. *Tieteellinen viittaaminen: Lähdeluettelon laatiminen*. <https://libguides.aalto.fi/c.php?g=410672&p=2796631>. Viitattu 28.5.2021

Helsingin yliopiston kielikeskus. 2016. *Lähteeseen viittaaminen*. Kielijelppi. <https://blogs.helsinki.fi/kielijelppi/lahteeseen-viittaaminen/>. Viitattu 3.4.2019.

Helsingin yliopiston kielikeskus. 2016. *Lähdeviitteiden merkintä*. Kielijelppi. <https://blogs.helsinki.fi/kielijelppi/lahdeviitteiden-merkinta/>. Viitattu 3.4.2019.

Suomen Kustannusyhdistys. 2021. *Sähkökirjaan viittaaminen*. <https://kustantajat.fi/tietoa-kustannusalasta/sahkokirjat/sahkokirjaan-viittaaminen>. Viitattu 28.5.2021